

PROGRAM ZAJĘĆ Z ZAKRESU KORYGOWANIA WAD MOWY

Zespół Szkół Nr1 Specjalnych w Kielcach

„Język zna o ludziach dużo więcej, a niż ludzie wiedzą o sobie... nie my mówimy w języku, a język mówi nami”.

Saveli Grinberg

„Mów poprawnie, przy użyciu najmniejszej liczby słów, ale zawsze wyraźnie, ponieważ celem wypowiedzi nie jest ostentacja, a żeby ludzie cię rozumieli”.

William Penn

Opracowała: Anna Tamborska

SPIS TREŚCI

1. Wstęp
2. Założenia programu
3. Cele programu
4. Metody i formy pracy, pomoce dydaktyczne
5. Realizacja programu
6. Procedury osiągania celów
7. Przewidywane efekty
8. Ewaluacja programu
9. Bibliografia

WSTĘP

Mowa stanowi podstawę do porozumiewania się ludzi. Jest jednym z najważniejszych aspektów funkcjonowania w społeczeństwie. Mowa jest czynnikiem kształtującym osobowość człowieka, daje możliwość precyzyjnego porozumiewania się, stanowi narzędzie w zdobywaniu informacji, pozwala na wyrażanie sądów, uczuć i upodobań. Mowa nie jest umiejętnością wrodzoną. Nabywamy ją poprzez interakcje z innymi osobami, naśladownictwo. Irena Styczek definiuje „mowę” jako dźwiękowe porozumiewanie się ludzi. W celu porozumiewania się ludzie posługują się językiem, który jest systemem wyrazów i reguł gramatycznych. Mowa jest procesem jednolitym, ale należy w nim wyodrębnić czynności nadawania mowy i czynności odbioru mowy oraz wytwór mówienia i rozumienia. Leon Kaczmarek pod pojęciem „mowy” rozumie proces językowego porozumiewania się. W słowie, gdzie nadawca przekazuje informację, a odbiorca ją odbiera. Według Genowefy Demel rozwój mowy jest uwarunkowany genetycznie, zależy od wrodzonych właściwości organizmu człowieka, ale możliwy jest jedynie w kontakcie ze środowiskiem społecznym, z innymi ludźmi. Słowem, jest to proces, w którym współgrają czynniki biologiczne i społeczne.

W związku z powyższym, mówiąc o językowym nadawaniu komunikatów oraz zaburzeniami w ich przesyle, mówimy o logopedii. Logopedia jest nauką o kształtowaniu prawidłowej mowy, usuwaniu wad mowy oraz nauczaniu mowy w wypadku jej braku lub utraty. Termin „logopedia” pochodzi od greckich wyrazów: logos – słowo, mowa oraz paideia – wychowanie.

Logopedia obejmuje:

- kształtowanie prawidłowej mowy u dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym czyli dbanie o jak najlepszy prawidłowy jej rozwój pod względem fonetycznym, gramatycznym i leksykalnym,
- doskonalenie mowy już ukształtowanej,
- usuwanie wad mowy,
- nauczanie mowy (mówienia i rozumienia) w wypadku jej utraty lub braku
- usuwanie zaburzeń głosu,
- usuwanie trudności w czytaniu i pisaniu.

Logopedię dzieli się na logopedię ogólną, zajmującą się kształtowaniem i doskonaleniem mowy w okresie jej rozwoju, i specjalną, polegającą na przewyciężaniu

wad i zaburzeń mowy, jak również jej nauczaniem, w przypadku braku lub utraty tej zdolności.

Prowadzone przeze mnie zajęcia rewalidacyjne z zakresu korygowania wad mowy mają swoje uzasadnienie w Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 09 sierpnia 2017 w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach.

Terapia wad mowy w warunkach szkolnych polega na stymulowaniu rozwoju mowy i korygowaniu istniejących wad wymowy, budowaniu i rozwijaniu sprawności komunikacyjnych i językowych. Korekta wad mowy obejmuje: budowanie kontaktu i motywacji do komunikowania się, usprawnianie i przygotowanie narządów artykulacyjnych, budowanie kompetencji językowej i rozwijanie sprawności językowych, ćwiczenia z zakresu korekcji wad wymowy.

O wadzie mowy mówimy gdy wymowa odbiega od normy ogólnie przyjętej w danym języku, począwszy od drobnych nieprawidłowości w realizacji poszczególnych głosek, aż po ciężkie wady utrudniające kontakt z otoczeniem. Odchylenia w mowie mogą dotyczyć zasobu słownictwa (leksyka), umiejętności posługiwania się formami gramatycznymi lub rozumienia ich funkcji, realizacji fonemów lub ich odbioru.

Zaburzenia mowy powodują poznawcze i społeczne konsekwencje. Wady wymowy opóźniają rozwój umysłowy oraz kształtują pewne ujemne cechy osobowości, w dużym stopniu powodują również trudności w nauce, a niekiedy ją uniemożliwiają.

Wady mowy i trudności w jej rozumieniu są bardzo różne.

Ponieważ niniejszy program zajęć kierowany jest do uczniów z niepełnosprawnością intelektualną, można odnieść się do terminu oligofazji.

Zaburzenia mowy związane z niepełnosprawnością intelektualną nazywamy ogólnie oligofazją. Jednym z jej objawów jest opóźniony rozwój mowy. Prawie wszystkie dzieci niepełnosprawne intelektualnie mają w młodszym wieku szkolnym wady wymowy czyli artykulacji. Jest to nieprawidłowość w wymawianiu jednej, wielu, a nawet niemal wszystkich głosek od razu. Wymowa jest wtedy niewyraźna, mało zrozumiała, aż do bełkotu.

Najogólniej dyslalia obejmuje:

- mogilalię (elizje), tj. opuszczanie dźwięków (krowa - kowa);
- paralalię (substytucje, czyli zamienianie głosek);
- dyslalię właściwą (wszelkie zniekształcenia głosek).

Ze względu na nazwę głosek nieprawidłowo artykułowanych dyslalię dzieli się na:

- sygmatyzm tj. seplenienie (sz, ż, cz, dż jako s, z, c, dz);

- mowa bezdźwięczna (woda - fota, żaba - szapa);
- rotacyzm, tj. reranie (wadliwa wymowa r);
- kappacyzm (wadliwa wymowa k);
- gammacyzm (wadliwa wymowa g);
- rynolalia, tj. nosowanie (nosowa wymowa głosek ustnych lub odwrotnie).

Kluczowe w tym miejscu jest przytoczenie definicji niepełnosprawności intelektualnej.

Według M. Kościelskiej pojęcie niepełnosprawności intelektualnej oznacza różne typy zaburzeń rozwoju o odmiennej patogenezie, których wspólnym wyróżnikiem są ograniczenia realizacji społecznych wymagań.

Niepełnosprawność intelektualna według J. Kostrzewskiego to: „istotnie niższy od przeciętnego, co najmniej o dwa odchylenia standardowe, poziom funkcjonowania intelektualnego o charakterze globalnym wraz z zaburzeniami w zakresie dojrzewania, uczenia się i przystosowania społecznego, spowodowane przez czynniki genetyczne i egzogeniczne na podłożu względnie trwałych zmian w ośrodkowym układzie nerwowym”.

Niepełnosprawność intelektualna w stopniu lekkim wiąże się z problemem w myśleniu abstrakcyjnym, czyli operowaniem pojęciami, które odnoszą się do bardziej skomplikowanych zjawisk i przedmiotów, słabszą pamięcią, mniejszą spostrzegawczością, z większą trudnością w uogólnianiu i wnioskowaniu, z myśleniem konkretno-obrazowym.

U uczniów niepełnosprawnych intelektualnie wady wymowy nawarstwiają się i obserwuje się zwykle kombinację dysfunkcji werbalnych.

Terapia mowy jest utrudniona. Prowadzona jest wielotorowo i wieloaspektowo. W terapii kładzie się nacisk na sukces dziecka, podkreślanie najmniejszych nawet postępów, dbanie o miłą atmosferę podczas terapii, stałe zachęcanie do mówienia.

ZAŁOŻENIA PROGRAMU

Podstawowym założeniem korygowania wad wymowy jest oczekiwanie efektów w perspektywie całego okresu kształcenia dziecka, długotrwałej terapii i stymulacji mowy.

Niniejszy „Program grupowych zajęć z zakresu korygowania wad mowy” jest innowacyjną formą prowadzenia zajęć rewalidacyjnych, wiąże się z indywidualnym podejściem konkretnego nauczyciela do prowadzenia powierzonych mu zajęć z zakresu terapii mowy, jego kompetencjami, posiadaną wiedzą oraz umiejętnościami.

Zajęcia prowadzone będą na terenie szkoły, w wyznaczonych salach lekcyjnych, w godzinach wyznaczonych planem pracy nauczyciela i uczniów z wykorzystaniem materiałów dydaktycznych zgromadzonych przez nauczyciela oraz tablicy interaktywnej i elementów ogólnodostępnych programów komputerowych.

„Program grupowych zajęć z zakresu korygowania wad mowy” skierowany jest do uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim z klas IV-V szkoły podstawowej u których stwierdzono wady wymowy i z takowym zaleceniem w orzeczeniu. Realizowany jest w wymiarze 3 godzin tygodniowo w roku szkolnym 2018/2019.

CELE PROGRAMU

Cel główny:

Program ma przyczynić się do doskonalenia umiejętności sprawnego komunikowania się dzieci niepełnosprawnych w stopniu lekkim u których stwierdzono wady wymowy zarówno z rówieśnikami jak i dorosłymi.

Cele szczegółowe:

1. Usprawnianie artykulatorów i mięśni oddechowych.
2. Doskonalenie wymowy.
3. Wdrażanie do praktycznego wykorzystania nawyków poprawnej wymowy przyswojonej w toku ćwiczeń.
4. Kształtowanie prawidłowej mowy poprzez ćwiczenia strony leksykalnej, słowotwórczej i gramatycznej wypowiedzi (rozwijanie sprawności językowej).
5. Wzbogacanie zasobu słownictwa.
6. Rozwijanie percepcji słuchowej, doskonalenie słuchu fonemowego.
7. Rozwijanie sprawności komunikacyjnej: stymulowanie mowy, doskonalenie zdolności nadawania i rozumienia mowy.

METODY I FORMY PRACY:

Metody pracy:

1. Logopedyczne – stosowane tylko w postępowaniu logopedycznym i dla niego specyficzne np. metody mechaniczne, różnego rodzaju ćwiczenia.
2. Lingwistyczne – szeroko wykorzystywane w logopedii, powstałe na podstawie wiedzy zaczerpniętej z różnych działów językoznawstwa, m. in. fonetyki, morfologii, kultury żywego słowa np. metody fonetyczne.
3. Pedagogiczne – stworzone na gruncie i na użytek terapii pedagogicznej; zindywidualizowane przez logopedię.
4. Psychologiczne – mające na uwadze psychologiczne uwarunkowania i skutki zaburzeń mowy (np. techniki relaksacyjne, motywowanie).

A ponadto metody:

1. Wzrokowa – polega na demonstrowaniu przed lustrem układu języka i warg podczas wymawiania głósłki, dziecko obserwując stara się naśladować ruch artykulatorów.
2. Słuchowa – polega na osłuchiowaniu dziecka z prawidłową wymową głósłki oraz dążeniu do uwrażliwienia słuchu dziecka na różnicę między wymową poprawną a niepoprawną.
3. Pokaz i wyjaśnienie ułożenia narządów artykulacyjnych – polega na objaśnianiu, jak ułożyć artykulatory, aby uzyskać prawidłowe brzmienie głósłki.
4. Wykorzystywanie pewnych nieartykułowanych dźwięków lub czynności fizjologicznych organizmu do tworzenia nowych głósłek (np. wibracje warg, dmuchanie, chuchanie, itp.)
5. Ćwiczenia logopedyczne: narządów mowy, oddechowe, słuchu fonematycznego, artykulacyjne, fonacyjne.

Dodatkową pomocą w prowadzeniu zajęć będzie:

- rozmowa kierowana,
- opowiadanie,
- demonstracja,
- naśladownictwo,
- wykonywanie poleceń,
- ćwiczenia praktyczne,
- gry i zabawy.

Formy pracy:

1. Ćwiczenia artykulacyjne.
2. Ćwiczenia oddechowe.
3. Ćwiczenia słuchowe i emisyjne.
4. Ćwiczenia komunikacyjne.
5. Ćwiczenia stosowane w terapii pedagogicznej.

Pomoce dydaktyczne:

1. Lustro.
2. Pomoce do ćwiczeń oddechowych
3. Książki, karty pracy, gry, układanki, puzzle, zabawki.
4. Komputer i elementy programów komputerowych.
5. Odtwarzacz CD, płyty.

REALIZACJA PROGRAMU:

Usprawniane obszary (rodzaje ćwiczeń)	Konkretne zadania do wykonania
Ćwiczenia oddechowe	<ul style="list-style-type: none"> - wdech przez nos, wydech ustami, - unoszenie rąk w górę podczas wdechu, spokojne opuszczanie rąk przy wydechu, - wykonywanie wdechu i zdmuchiwanie świeczki (powoli, szybko) na wydechu, - wykonanie wdechu wymawiając „s” z jednakową głośnością, - wykonanie wdechu wymawiając „s” raz ciszej, raz głośniej, - wykonanie wdechu dmuchając na skrawek papieru (odchylenie papieru musi być cały czas jednakowe), - wydmuchiwanie baniek mydlanych, - zdmuchiwanie płomyka świecy przy zwiększanej stopniowo odległości, - dmuchanie na kłębuszki waty, papierowe kulki, piłeczki, - nadmuchiwanie balonów.
Ćwiczenia narządów artykulacyjnych – ćwiczenia języka	<ul style="list-style-type: none"> - wysuwanie i wsuwanie języka w głąb jamy ustnej, - „klaskanie” językiem o podniebienie twarde, - dotykanie czubkiem języka na zmianę dolnych i górnych zębów przy silnie opuszczonej żuchwie, - unoszenie czubka języka do wałka dziąsłowego, - wysuwanie języka na górną wargę, - głośne wymawianie głoski “a” z jednoczesnym unoszeniem języka do wałka dziąsłowego, - kilkakrotne uderzanie czubkiem języka o wałek dziąsłowy, - wielokrotne wymawianie sylaby „da” z głoską „d” realizowaną dziąsłowo, - lizanie podniebienia przy otwartych ustach,

	<ul style="list-style-type: none"> - wypychanie językiem policzków.
Ćwiczenia narządów artykulacyjnych – ćwiczenia warg	<ul style="list-style-type: none"> - szybkie zmienianie układu ust „uśmiech”-„ryjek”; - wykonywanie ruchów imitujących gwizdanie i cmokanie, - zakładanie wargi dolnej na górną i odwrotnie, - dmuchanie przez wargi ułożone w kształt dziobka i z zębami górnymi na dolnej wardze, - parskanie, - półuśmiech-odciąganie na przemian kącików warg, - nadymanie policzków i powolne wypuszczanie powietrza ustami lub nosem, - nadymanie policzków i zatrzymanie powietrza w jamie ustnej na około 4 – 5 sekund, następnie oddychanie przez nos bez zmiany położenia warg i policzków.
Ćwiczenia narządów artykulacyjnych – ćwiczenia podniebienia miękkiego	<ul style="list-style-type: none"> - wdychanie i wydychanie powietrza przez nos, - chrapanie na wdechu i wydechu. - głębokie oddychanie przez usta przy zatkanym nosie. - ćwiczenia z rurką (przenoszenie kawałków papieru), - ziewanie.
Ćwiczenia narządów artykulacyjnych – ćwiczenia żuchwy	<ul style="list-style-type: none"> - opuszczanie i unoszenie żuchwy ku górze, - wykonywanie ruchów poziomych, raz z wargami rozchylonymi, raz z zamkniętymi, - ruchy do przodu i do tyłu.
Ćwiczenia stymulujące rozwój słuchu fonemowego i percepcji słuchowej	<ul style="list-style-type: none"> - odtwarzanie w układzie przestrzennym wystukanego rytmu, - rozpoznawanie nazwy obrazka na podstawie pierwszej głoski, - wydzielenie ostatniej i środkowej głoski z nazwy obrazka, - różnicowanie głosek poprzez wskazywanie obrazków, rysowanie, wycinanie itp., - różnicowanie takich samych głosek, różnych i o podobnym brzmieniu lub sylab (np. ba - da – ga - ba)

	<ul style="list-style-type: none"> - uczniowie sygnalizują moment usłyszanego głoski lub sylaby, - wyróżnianie wyrazów w zdaniu, - wyróżnianie sylab w wyrazie, najlepiej za pomocą klaskania (jedna sylaba- jedno klaśnięcie), - kończenie wyrazów – podajemy pierwszą sylabę, np. ko-, a uczeń dodaje -ło (koło), - wymyślanie rymujących się wyrazów (czytanie, pisanie, szukanie obrazków itd.), - układanie kilku wyrazów w kolejności od najkrótszego do najdłuższego (a, po, las, okno, lalka), - słuchanie i czytanie wierszy, w których występuje jak najwięcej dźwięków do naśladowania. Można wykorzystać następujące utwory: Lokomotywa, Ptasię radio, Kotek, - dobieranie w pary wyrazów, które różnią się tylko jedną głoską, - podkreślanie czerwoną kredką wyrazów, które "syczą", a niebieską, tych, które "szumią".
<p>Ćwiczenia rozwijające słownik czynny i bierny: ćwiczenia strony leksykalnej, gramatycznej, słowotwórczej.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - rozwijanie mowy poprzez nazywanie i wskazywanie przedmiotów i nazw na obrazkach, w otoczeniu, - opowiadanie historyjek obrazkowych, - opowiadanie ilustracji, przeczytanego tekstu, - udzielanie odpowiedzi na pytania, - ćwiczenia w czytaniu i pisaniu.
	<p>Leksykalne:</p> <ul style="list-style-type: none"> - znajdowanie początku słowa – polega na znalezieniu nowego słowa rozpoczynającego się ostatnią sylabą poprzedniego wyrazu, - układanie rymów – polega na wyszukiwaniu słów rymujących się, - znajdowanie słowa z określoną głoską – polega na podawaniu par wyrazów (rzeczownik i jego określenie)

zaczynających się tą samą głoską,

- szukanie wyrazów ukrytych w wyrazach – polega na wyszukiwaniu wyrazów zawartych w innych wyrazach,
- czytanie wyrazów wspak – polega na pokazaniu dziecku możliwości czytania niektórych wyrazów od lewej do prawej strony i odwrotnie.

Gramatyczne:

- dopowiadanie brakującego słowa – wypowiadamy krótkie, proste zdanie, w którym brakuje ostatniego słowa,
- układanie zdań, w którym każde słowo zaczyna się tą samą głoską – wybieramy głoskę i rozpoczynamy zabawę,
- rozwijanie lub skracanie zdań,
- łączenie dwóch zdań spójnikami – polega na dobieraniu właściwego spójnika i łączeniu dwóch członów zdania w jedno,
- układanie pytania – polega na ułożeniu jak największej liczby pytań do podanego zdania,
- układanie zdania przeczące – wypowiadamy proste zdanie i prosimy ucznia, żeby podał jego przeczenie.

Słowotwórcze:

- łączenie dwóch wybranych słów – polega na otrzymywaniu nowego słowa z połączenia dwóch innych,
- dobieranie słów łączących się tematycznie – polega na wyszukiwaniu słów w ramach ustalonego tematu,
- wyszukiwanie słów, które nie pasuje do pozostałych- polega na tym, aby spośród kilku słów wybrać to, które nie pasuje ze względu na przynależność do innej grupy znaczeniowej,
- wymyślanie słów o przeciwnym znaczeniu – polega na wyszukiwaniu antonimów lub synonimów,

	<ul style="list-style-type: none"> - wyszukiwanie słów, które brzmią tak samo, a oznaczają coś innego, - tworzenie rodzinki słów, - wymyślanie zdrobnienia i zgrubienia wyrazu podanego.
<p>Ćwiczenia w rozumieniu mowy oraz praktyczne jej wykorzystanie.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - określamy czy wypowiedź jest prawdziwa, czy nie - prosimy ucznia, aby określił czy zdanie jest prawdą, czy fałszem i podało poprawne pod względem logicznym zdanie, - opisywane cechy ludzi, zwierząt i rzeczy poprzez wyszukiwanie odpowiednich porównań do czegoś, - zadawanie pytań w celu rozwiązania zagadki, - samodzielne układanie zagadek, - opisywanie sytuacji, czynności, - układanie historyjek w ciągu przyczynowo-skutkowe, - opowiadanie przeczytanego tekstu.
<p>Ćwiczenia sprawności komunikacyjnej.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wybieranie odpowiedniego podpisu do zdjęcia, - określanie relacji między osobami przedstawionymi na obrazkach, - określanie emocji na podstawie zdjęć, filmów, - analiza wydarzeń przedstawionych na zdjęciach, fragmentach filmów- odpowiadanie na pytania, - dopasowanie opisu do zdjęć, korygowanie opisów błędnych, - uzupełnianie dialogów przedstawianych na ilustracji, - uzupełnianie dialogów konkretnymi wyrażeniami np. z ramki, - elementy dramy- wchodzenie w rolę np. zabawa w sklep, - ćwiczenia z związkami frazeologicznymi, - ćwiczenia z dialogiem- inicjowanie rozmowy podtrzymywanie jej, kończenie.

PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW:

Realizacja powyżej zaprezentowanego programu wiąże się z koniecznością zastosowania różnorodnych pomocy, propozycji zawartych w literaturze fachowej oraz własnych, opracowanych przez siebie. Zakres wykorzystanych pomocy jest obszerny i przedstawienie wszystkich byłoby trudne. Przytaczam niektóre z nich:

- „Małe i duże języczka podróże” P. Gałązka-Jędrych
- „Chodzą słuchy czyli ćwiczenia usprawniające percepcję słuchową” A. Tońska-Szyfelbein
- „Historyjki słuchowe i dźwięki” K. Szłapa, I. Tomasiak, S. Wrzesiński
- „Kombinatoryka wyrazowa” i „Kombinatoryka zdaniowa” B. Zakrzewska
- „Zestaw ćwiczeń do zajęć korekcyjno-kompensacyjnych dla w wieku 10-12 lat” R.Z. Rutkowska
- „Ćwiczenia językowe” M. Wiśniewska
- „Ćwiczenia sprawności komunikacyjnych” M. Bury, S. Filipeczak, K. Gozdek, K. Milczanowska, E. Stachowicz
- „Ćwiczenia utrwalające pisownię wyrazów z ó-u” K. Duszyńska-Łysak
- „Ćwiczenia utrwalające pisownię wyrazów z rz-ż” K. Duszyńska-Łysak
- „Ćwiczenia utrwalające pisownię wyrazów z ch-h” K. Duszyńska-Łysak
- zestaw ćwiczeń Logico,
- zabawy i ćwiczenia emisyjne, ortofoniczne, wzrokowe, słuchowe, koncentracji pamięci, myślenia, spostrzegawczości, uwagi,
- gry i zabawy językowe, oddechowe, emisyjne, artykulacyjne,
- zestawy ćwiczeń rozwijających słuch fonemowy, analizę i syntezę słuchową,
- zestawy ilustracji, zdjęć, historyjek obrazkowych,
- różnorodne układanki, dobieranki, wykreślanki, gry i domina obrazkowe, puzzle i inne,
- elementy programów komputerowych.

PRZEWIDYWANE EFEKTY:

Proponowany program terapeutyczny ma w efekcie systematycznego stosowania doprowadzić do usprawnienia językowego i komunikacyjnego uczniów klas IV-V z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim:

- wykształcenia chęci i gotowości do komunikacji,
- usprawnienia motoryki i koordynacji narządów artykulacyjnych,
- usprawnianie mięśni oddechowych,
- usprawnienia funkcji mających wpływ na rozwój mowy (pamięci, koncentracji uwagi, myślenia, percepcji słuchowej, wzrokowej),
- usprawnianie słuchu fonetycznego,
- rozwijanie zasobu słownictwa i umiejętności budowania wypowiedzi poprawnych pod względem gramatycznym, leksykalnym.

EWALUACJA PROGRAMU:

Ewaluacja programu dokonywana będzie systematycznie na podstawie obserwacji ucznia i jego aktywności w trakcie prowadzenia zajęć.

Ewaluacja zajęć z korygowania wad mowy na zajęciach rewalidacyjnych będzie miała swoje odbicie w IPET ucznia dwa razy w ciągu roku szkolnego.

BIBLIOGRAFIA:

1. Chmielewska E., Zabawy logopedyczne i nie tylko, poradnik dla nauczycieli i rodziców (wraz z zeszytami). „MAC” S.A., Kielce 2001.
2. Cieszyńska J., Nauka czytania krok po kroku. WNAP, Kraków 2001.
3. Demel G., Minimum logopedyczne nauczyciela przedszkola. WSiP, Warszawa 1978.
4. Hołyńska B., Zabawy rozwijające mowę dziecka. Warszawa 1986.
5. Kaczmarek L., Nasze dziecko uczy się mowy, Wydawnictwo Lubelskie, Lublin 1977
6. Kania J.T., Szkice logopedyczne, Polskie Towarzystwo Logopedyczne, Lublin ,2001.
7. Kostrzewski J., Wald I., Podstawowe wiadomości o upośledzeniu umysłowym, [w:] Upośledzenie umysłowe-pedagogika, pod. red. K. Kirejczyk, Warszawa 1981.
8. Kościelska M, Upośledzenie umysłowe, a rozwój społeczny. Badania uczniów szkół specjalnych, PWN, Warszawa 1984.
9. Gałkowski T., Jastrzębowska G.(red.), Logopedia. Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole, 1999.
10. Raclawski B., Słuch fonemowy i fonetyczny. Teoria i praktyka, Wydawnictwo Glottispol,2003.
11. Sachajska E., Uczymy poprawnej wymowy. WSiP, Warszawa 1981.
12. Skorek E.M., Oblicza wad wymowy, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa,2001.
13. Słodownik-Rycaj E., Gry i zabawy językowe. „ ŻAK”, Warszawa 2001.
14. Styczek I., Logopedia, PWN, Warszawa ,1981.
15. Styczek I., Badanie i kształcenie słuchu fonetycznego, WSiP, Warszawa 1982.
16. Trawińska H., Zabawy rozwijające dla małych dzieci. PZWL, Warszawa 1988.
17. Wrześcińska M., Chcę poprawnie wymawiać. Ćwiczenia logopedyczne – zeszyt 1 – 13. „Abedik”, Poznań 1999.
18. Zakrzewska B., Seria wydawnicza dla dzieci ze specyficznymi trudnościami w czytaniu i pisaniu. Zeszyt ćwiczeń 1 – 6. WSiP, Warszawa 1997.

Opinia o programie

Aneta Kowalik - ocena pozytywna *Aneta Kowalik*

Ewa Włodarczyk - Program bardzo mi się podoba. Jest to profesjonalne, świeże spojrzenie na terapię wad mowy dzieci z niepełnosprawnościami. Obejmuje wszystkie funkcje ćwiczone na korygowaniu wad mowy.
"ocena pozytywna" *Ewa Włodarczyk*

Kamila Doryńska- ocena pozytywna *Doryńska*

Kinga Kęcka: ocena pozytywna *K. Kęcka*

Sylwia Ciszewska - ocena pozytywna Bardzo dobry program. *Sylwia Ciszewska*

Marta Jamiol - ocena pozytywna *Marta Jamiol*

Marzena Wtulich- Program starannie przygotowany, dostosowany do możliwości i potrzeb uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych.
"Ocena pozytywna" *Marzena Wtulich*